

Enzensberger pokazal, da je fikcija. Imenoval jo je kar razredna nevtralnost. Vsakdanja resnica, in zaradi tega brezpredmetna in neproduktivna, marksizma je, da kapitalistični način produkcije uničuje okolje. Toda kakor je boj za čisto okolje po Enzensbergerju brez dvoma »protikapitalističen«, se vendar izteka v zahtevo po državni intervenciji, ki ustvarja nekaj takega kot industrijo čistega okolja, katere profitni interesi se zasidrajo v jedru ekološkega gibanja. Imenuje jih »interesi ekoindustrijskega kompleksa«. Industrijski monopoli si zato (uspešno) prizadevajo, da bi pridobili vpliv na ekološka gibanja. Za Slovenijo in Jugoslavijo še ni znano, da bi bila narejena študija o tem, čeprav bo raziskovanje v prihodnosti neogibno šlo tudi v to smer. Enzensberger navaja ugotovitve MIT, ki je po naročilu Rimskega kluba raziskoval to problematiko v ZDA. Ugotovili so, da so monopoli zastopani tudi v vseh državnih in zasebnih komisijah za varstvo okolja; imajo odločilen vpliv na zakonodajo; veliko znakov pa kaže, da so velika podjetja in vladni uradi spodbudili tudi na videz spontane ekološke pobude in akcije.

Sledi detajlni prikaz vsidranosti industrije in še posebej industrije za varstvo okolja v osrčju ekološkega gibanja v ZDA in Zvezni republiki Nemčiji. Na to je posebej vplival Robert McNamara, ko je bil obrambni minister. Tedaj je naročil vodilnim ljudem v svojem ministrstvu, naj se prek vojaških in strateških nalog lotijo tudi notranjepolitičnih vprašanj. Po njegovem prepričanju je bila v ZDA samo ena vrsta organizacij kvalificirana, da rešuje probleme stanovanjske zidave, zločina, brezposelnosti, vzgoje in varstva okolja: veliki koncerni. Letalska in vesoljska industrija naj bi prav tako preučevali problem onesnaženja okolja, kar je imelo za posledice, da danes dobivata četrtno vsega raziskovalnega proračuna zvezne vlade. Ekoindustrijski kompleks se razlikuje od drugih vej industrije po bajnih stopnjah rasti glede na današnji čas: 20% letno. Veliki kemijski kompleksi, ki sami spadajo med največje onesnaževalce, kot recimo tvrdka Monsanto, se navdušeno zavzemajo za ukrepe za varstvo okolja, saj gradijo tudi ekološke kontrolne sisteme. Tako so, recimo, cene za osebne avtomobile leta 1970 narasle povprečno za 107 dolarjev glede na leto prej, avtomobilske tvrdke pa so zatrpjevale,

da je bil pri zvišanju cen najpomembnejši dejavnik to, da so vgrajevali naprave za razstrupljanje. Neka študija ministrstva za delo pa je pokazala, da stane ena taka naprava le 7,50 dolarja. Razkrilo se je tudi, da je bila za celo vrsto akcij za varstvo okolja in oblik ekološkega protesta, kot npr. Environmental Action v ZDA, vrsta velikih monopolov, ki najbolj pustošijo okolje. Enzensberger je naredil sklep, da ekološke razprave velikokrat izražajo spore med interesi različnih podjetniških frakcij in da se njihovi pobudniki ne zavedajo vselej, za kakšen zastavek gre pri teh akcijah. Vendar pa niso vse pobude zvedljive na servilnost v službi kapitalistih interesov in tej nezvedljivosti je ravno posvečen pričujoči zbornik.

Leo Šešerko

IZTOK SIMONITI

Mednarodne organizacije

Konec leta 1985 je pri založbi Delavska enotnost v Ljubljani izšel priročnik in vodič o mednarodnih organizacijah izpod peresa Iztoka Simonitija. Težko je bilo spregledati izid knjige, saj jo je založba sistematično napovedovala v dnevnem tisku, ob izidu pa je knjiga dobila tudi precej publicitete na televiziji. Nastal je vtis, kot da gre za izjemno delo neprimerljive kvalitete, saj pri drugih strokovnih delih večinoma ne pride do tovrstnega obveščanja javnosti. Niso nam poznani razlogi za to, menimo pa, da bi takšno trženje moralo biti običajen sestavni del vsake založniške politike in tudi slovenske kulturne politike v širšem smislu, vsaj kadar gre za izvirnike v slovenskem jeziku.

Pričujoča knjiga je smelo in obsežno delo, ki ni le prvenec avtorja, temveč je tudi tematski prvenec na slovenskem knjižnem trgu. Avtor je delavec na zunanjepolitičnem področju, trenutno dejaven v Republiškem družbenem svetu za mednarodne odnose, pred tem pa na dolžnostih v Beogradu in v tujini. Širši beroči javnosti je poznan kot recenzent del s področja diplomacije, zuna-

njepolitične memoarske literature, del o Bližnjem Vzhodu idr. Objavljal je v slovenskem in jugoslovanskem tisku in želeli si je, da bo svoje moči posvetil tudi temeljnemu avtorskemu delu s področja mednarodnih odnosov. Če smo zapisali, da gre pri priročniku »Mednarodne organizacije« za tematski prvenec na slovenskem knjižnem trgu, pa to še ne pomeni, da tematika ni že izčrpaneje obdelana v drugih delih (manj na jugoslovanskem in bolj na svetovnem knjižnem trgu).

Naslov knjige Mednarodne organizacije s podnaslovom »priročnik in vodič« in s posvetilom »mi za mir – 40 let OZN« – nas v določeni meri zavaja, saj prinaša delo na 296 straneh tudi druge osnovne podatke.

V uvodu najdemo poleg metodoloških opomb tudi predstavitev razvoja mednarodnih organizacij od prvih začetkov do današnjih dni. Prvi del knjige prinaša osnovne podatke o t. i. »družini Združenih narodov«, dodan pa je tudi spisek jugoslovanskih nosilcev sodelovanja. Drugi del knjige prikazuje mednarodne organizacije širše, razvrščene so po abecednem redu, tretji del pa vsebuje spisek mednarodnih organizacij po področjih. Četrti del je posvečen gibanju neuvršenih, peti pa vsebuje spisek jugoslovanskih zveznih organov in organizacij, ki so zadolženi za sodelovanje s posameznimi mednarodnimi organizacijami. Zadnji del knjige vsebuje indeks mednarodnih vladnih organizacij z datumi njihove ustanovitve.

Osnovno vprašanje, ki se nam zastavi ob tako zasnovanem delu je, komu ali čemu je namenjena predstavitev izbora (saj ne more zajeti vseh) nekdanjih (že odmrlih in nedeljanih) ter sedanjih mednarodnih organizacij. Drugo vprašanje pa sta vendarle obseg in vsebina pričujočega dela. Ali je upravičeno, da v vrsti mednarodnih organizacij vključujemo sicer koristne informacije o sodelovanju Jugoslavije z nekaterimi regionalnimi gospodarskimi organizacijami; prav gotovo pa se postavlja vprašanje, kaj v družbi mednarodnih organizacij počne gibanje neuvršenih. Običajno se v literaturi iz vsebinsko teoretičnih in metodološko praktičnih razlogov ločeno obravnavajo mednarodne nevladne organizacije, v pričujočem delu pa so našteje skupaj. Kljub precej obsežnemu seznamu pa ob ICRC (Mednarodnem komiteju RK) gotovo pogrešamo osnovne podatke o Svetem sedežu in Malteškem viteškem

redu, podatke o organizacijah ekologistov, med katere sodijo (če zanemarimo npr. Greenpeace) prav gotovo organizacija za varstvo Alp CIPRA (katere član je tudi Zveza urbanistov Slovenije) ali pa mednarodna organizacija Alpska skupnost za turistično propagando (katere član je tudi Jugoslavija) – in še bi lahko naštevali. Zdi se, da zajema knjiga štiri različne sklope vprašanj (gibanje neuvršenih, sistem Združenih narodov, mednarodne vladne organizacije in mednarodne nevladne organizacije), ki bi jih kazalo v knjigi obravnavati v ločenih razdelkih. To bi omogočilo tudi poglobljeno in natančnejše obravnavanje posameznih sklopov, s čimer bi lahko temeljito presegli zgolj imensko naštevanje posameznih organizacij.

Avtorju je treba vsekakor izreči priznanje za gotovo mukotrpno zbiranje osnovnih podatkov o posameznih mednarodnih organizacijah in urejanje tako zbranega gradiva; za to se mu tudi more oprostiti kopica očitkov tiskarskih napak. Kljub temu pa bi takšno delo zahtevalo več skrbnosti tam, kjer gre za vsebinska vprašanja. Tako je npr. od sedmih poglavitnih odborov GS OZN navedenih le šest, v seznamu specializiranih agencij OZN manjka vsaj Mednarodna turistična organizacija (ITO), pomotoma pa sta v seznam vnešeni Mednarodna agencija za atomsko energijo (IAEA) in Splošni sporazum o carinah in trgovini (GATT). Nova Zelandija je britanski dominion, Andora, Taivan in Monako pa so našteje kot suverene države itn. Takšni in podobni spodrsjlaji opozarjajo pri uporabi knjige na skrajno previdnost; to velja seveda za vse enciklopedične priročnike, kjer je treba podatke vedno znova navzkrižno preverjati z drugimi deli. Poleg vprašanja zastarelosti podatkov je to osnovna značilnost in slabost vseh tistih priročnikov, ki se problema ne lotevajo iz vsebinske in problemske plati, temveč ostajajo na formalni deskriptivni ravni. Te ravni pa avtor žal ni presegel niti v tistih sklopih (neuvršenost in sistem Združenih narodov), kjer obravnava posamezna vsebinska vprašanja. Tako se zdi, da bi pri ciljih in načelih Ustanovne listine ZN bilo lahko vsaj omenjeno, da so ta razčlenjena v Deklaraciji 7. načel; pri članstvu bi kazalo najbrž vsaj omeniti status opazovalca, pridruženega članstva, prakso neformalnega sprejemanja, status Južnoafriške republike itn. Skratka, zdi se, da bi bilo

treba več časa posvetiti vsebini dela in ne zgolj njegovi obliki.

Metodološka zasnova oblikovanja takega priročnika pomeni gotovo svojevrstno težavo, ki jo vsebinski pall mall samo stopnjuje. Toda ne glede na vsebino priročnika se postavi vprašanje, katere organizacije prikazati po področjih, katere (in tudi zakaj) pa po datumu ustanovitve ipd. Odgovor je najbrže odvisen od tega, kaj hočemo z informacijo povedati in v tem smislu spiski niso vedno konkluzivni. Abecedno naštevanje mednarodnih organizacij je vprašljivo ne le zaradi nedosledne rabe abecede, temveč predvsem zaradi poljubnih prevodov v slovenščino, ki so sicer bolj ali manj posrečeni, toda vedno stvar presoje avtorja. Te težave se je pisec gotovo zavedal in se je zato pri naših zveznih organih, naštevanju organizacij po področjih in pri Združenih narodih abecedi popolnoma odpovedal, kar seveda terja od uporabnika priročnika dodatne umske sposobnosti.

Poseben problem v pričujočem delu so kratice, ki bi gotovo zaslužile več pozornosti. Pri tem ne mislimo na to, da niso dosledno uporabljene (npr. za Mednarodni monetarni sklad se uporablja FUND in IMF), temveč bi bil koristen seznam kratic v različnih jezikih, vsaj za najpomembnejše organizacije; naš bralec se namreč srečuje s strokovno literaturo v različnih jezikih, kjer se uporabljajo najbolj znane kratice v vsakem jeziku različno. Prav tako bi si bilo želeli malo več doslednosti in natančnosti pri avtorskih okrajšavah (npr. pravilno izpisani Colombo je okrajšan s KL, za Švico pa stoji kratika ZR), kot tudi pri oznakah članic Združenih narodov. Tu je ponekod navedeno formalno ime države s kratico (npr. ZDA, ZSSR) ali brez kratice (npr. Jugoslavija SFR, Albanija SLR); včasih se avtor drži forme (npr. Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske); ali pa vsebine (npr. Barbados – Parlamentarna monarhija); včasih sploh ni oznake (npr. Belize) ali pa je ta neobičajna (Indija – ZDR) itn.

Kljub nekaterim omenjenim pomanjkljivostim bo Simonitijeva knjiga gotovo koristen pripomoček za vse tiste, ki jo bodo uporabljali – tako kot vse priročnike in vodiče – s ščepcem soli in humorja. In kdo naj bi to bili? Kot je v predgovoru zapisal dr. Marko Vrhunc, predsednik Republiškega družbenega sveta za mednarodne odnose, je tak priročnik nujno potreben vsakemu de-

lavcu, vsaki družbenopolitični organizaciji in skupnosti ter številnim drugim ustanovam. Dodajmo k temu, da je namenjen tudi kritičnemu bralcu, ki se bo zavedal vseh pomanjkljivosti, pa tudi prednosti takega dela. Trud in delo, vložena v to področje, sta gotovo izjemna, ne glede na to, da je zamujena še ena priložnost, da bi prišli do bolj poglobljene študije o mednarodnih organizacijah, četudi zgolj z vidika enega samega segmenta. Upajmo, da bo priročnik vzpodbudil pisanje temeljnejših del s tega področja, s tem pa bi bil namen Simonitijeve knjige gotovo dosežen. K temu bi pripomogel tudi seznam knjig in člankov o tem področju, natisnjenih v Jugoslaviji, ki ga pa v knjigi ni zaslediti. Toda: slovenska znanost o mednarodnih odnosih je še v povojih in prvi pogoji njenega napredka so tudi takšna infrastrukturna dela.

Bojko Bučar

VOJIN DIMITRIJEVIĆ

Strahovlada

(Ogled o ljudskim pravima i državnom terorju. – Beograd, Izdavačka radna organizacija »Rad«, 234 str.)

Teorija države je obvezen predmet pri pouku na vseh jugoslovanskih pravnih fakultetah. Vendar se jugoslovanski teoretiki niso v zadostni meri ukvarjali z vprašanji, povezanimi z državo. Če izvzamemo učbenike, ki so nastali predvsem za potrebe pouka na teh fakultetah, je bilo objavljenih le nekaj študij, ki se sistematično ukvarjajo z vprašanji teorije in prakse sodobne države. To je svojevrsten paradoks, kajti vloga države ni zanemarljiva niti v socializmu; še več, ravno 20. stoletje je pokazalo, da se zastavljajo zelo resna vprašanja, med katerimi je najbolj resno izraženo v tendenci države, da uveljavi univerzalen nadzor nad prebivalstvom s pravno nedovoljenimi metodami. V praksi niza držav dobiva ta nadzor obeležje terorja.

S problemom državnega terorja se ukvarja profesor beograjske Pravne fakultete Vojin Dimitrijević v svoji najnovejši študiji